

K E E S H A N A

ZEE, STRAND EN DUIN

NATUURLEVEN AAN DEN WAL
EN IN ZEE, VAN HET BINNENDUIN
TOT ENKELE MIJLEN UIT DE KUST

MET RUIM TACHTIG FOTO'S VAN DEN SCHRIJVER

N.V. HET NEDERLANDSCHE BOEKHUIS - TILBURG

VI

ERGENS HEEN, WAAR JE NOG NOOIT GEWEEST BENT

Het zit niet erg mee vandaag, er staat een stevige bries uit het Westen, zoodat we voor alle zekerheid maar vast in de haven van Zijpe een rif in het zeil trekken, en tot overmaat van ramp is het volop over de eb. We varen uit met bestemming Goeree, het land, dat er op de kaart zoo verlokkelijk uitziet, met weggetjes, die domweg schijnen dood te loopen ergens midden in de duinen; het is daar terra incognita voor ons en wat zou dus meer voor de hand liggen dan dat we de kleine getijhaven van Ouddorp eens aanloopen om vandaar te voet en per fiets den kop van het zuidelijkste Zuid-Hollandsche eiland te gaan verkennen? Maar dat plan is voorloopig eenvoudiger gemaakt dan uitgevoerd. Om te beginnen moet alles zeevast gesjord worden, want het kan er op die Zuid-Hollandsche en Zeeuwsche stroomen hard van langs gaan.

Op het Zijpe gaat alles nog gesmeerd, we varen er onder het oppertje in stil water, maar nauwelijks komen we om den hoek van Duiveland of het feest begint. Wind en water werken daar elkaar zooveel mogelijk tegen en dat geeft ruzie in den vorm van een behoorlijke deining met lange witte schuimrollers. En nu krijgen we ook tegen den vollen bries op te werken. Goed, dat we gereefd

hebben, want met de eerste stevige vlaag duikt onze stuurboord-zwaardklamp er onder en even later klotst er een lekker stuk water door het gangboord. De fok is natuurlijk al lang halverwege nat van het overstuiven-de buiswater. Maar verder gaat alles best; alleen jammer, dat onze ronde schuit niet hoog genoeg aan den wind wil loopen om het hier zonder rakken af te kunnen. Doch dat zal voorbij Dreischor wel beter worden, en in wezen is het toch een kostelijk genoegen, hier zoo te varen onder de blauwe lucht, waarlangs groote witte wolken jagen en over een breede riviervlakte met steeds wisselende zon- en schaduwpatronen, terwijl voor den mast onophoudelijk de prachtigste regenbogen verschie-ten in de verwaaiende waterdruppels. Dat is óók genieten van de natuur! Alleen niet van de détails, maar van het machtige geheel, dat wind en water vormen en waar een mensch zich wellicht nog eerder klein gaat voelen dan wanneer hij in bewondering staat voor een bloem, of een vlinder, of een fijschubbige hagedis. Want hier op het water komen we in contact met de groote krachten der natuur, de krachten, welke de mensch door zijn ver-stand onder zijn heerschappij heeft weten te dwingen. De platen staan nog lang niet droog en daardoor zal het water nog wel even bewogen blijven. Dat is een beetje lastig omdat we de tonnen meer niet dan wel zien, en we moeten toch liefst niet omhoog varen met dit weer. Opletten dus en strak in het vaarwater blijven. Gelukkig hebben we een goede loods aan een geladen klip- per, die vrijwel even hard loopt als wij. Maar bij de Veermansplaat raken we hem kwijt, hij houdt de Grevelingen, moet vermoedelijk naar Brouwershaven, en wij sturen licht af, de Hals in, waar we makkelijk werk

krijgen. Want in de eerste plaats wordt nu onze route bezeild en voorts begint eindelijk de Veermansplaat droog te komen, zoodat we in betrekkelijk kalm water onder den hoogen wal varen. En nu hebben we ook het volle profijt van de loopende eb, we schieten puik op! Op het zuidkantje van de Paardenplaat ligt een heel stel donkere torpedo's, de meeste groot en log, maar sommige opvallend klein en slank. Natuurlijk robben; en de kijker bevestigt het. We hebben allen tijd omdat we toch moeten wachten tot het water weer genoeg ge- stegen is om het haventje van Ouddorp binnen te vallen en daarom draaien we de Vlieger in. Daar moeten we wel weer rakken, maar we kunnen net zoo dikwijls recht op de zeehonden-vergadering afstevenen als we zelf verkiezen. En aldus geschiedt. In volle vaart komen we aanstuiven; lichte beroering onder de robben, de actief- ste kijken nieuwsgierig naar het schip. Nu niet te veel wagen en op ongeveer tachtig meter door den wind; we zien dan al duidelijk, hoe de oudere dieren donker van kleur zijn, terwijl de jongen mooie lichte huiden hebben, aan de buikzijde effen en op den rug met vele donkere vlekken. Na een kort rakje gaan we weer over en nog eens pal op de zeehonden af; het lijkt wel of ze aan ons gezelschap wennen, want nu kunnen we tot vijftig meter komen voor de eerste zich met een paar onbeholpen schokbewegingen in het water werkt. Wat een koddig gezicht eigenlijk, zoo'n beest, dat oorspronkelijk wel een landbewoner zal geweest zijn, maar dat zich nu zóó aan het leven in het water heeft aangepast, dat het zich op den vasten wal maar met moeite weet te bewegen. Onder- wijl ik dat zoo bedenk, zitten we al vlak bij ze, maar dat wordt nu toch te kras en ineens schokschoudert de

heele troep over het warme zand naar beneden om met veel geplons en schuimend gespartel onder de oppervlakte te verdwijnen. Die duiken natuurlijk royaal onder de schuit door. Maar we moeten hoognoedig over, anders zitten we op het zand. De fokkegast is te veel verdiept in het kijken naar eventueel opduikende robben om aan zijn werk te denken en dat geeft even een moeilijk moment. De fok wordt nu niet tegengehouden maar begint heen en weer te slieren langs den overloop en daardoor wordt de kop van de schuit niet snel genoeg omgedrukt. We raken vaart kwijt, worden weggeschoven, maar halen het gelukkig op het laatste nippertje en wanneer we weer eenmaal op rakken, zien we vier of vijf natte, glimmende robbenkoppen boven de golven, in starre aandacht voor den verstoorder van hun middagdutje.

Met dat zeehonden-avontuur zijn we al aardig dicht tegenover Brouwershaven gekomen en in twee slagen kunnen we wel dwars van het licht bij Den Osse zijn. Inmiddels is de vloed alweer gaan lopen en het water is er kalmer op geworden; laten we dus maar buiten de Paardenplaat om het Springersdiep in varen, dan kunnen we straks met ruimen wind eindelijk onze bestemming bereiken. Het gaat hard, zoo met den stroom mee naar binnen, en wanneer we voor den havenmond komen, blijkt er al ruim water genoeg te staan om binnen te lopen. Voorzichtig aan maar, volgens onze schippers-almanak is er daar binnen niet al te veel ruimte en we moeten dus weinig vaart lopen. De fok dus weg. Zoo, en nu maar recht op het bakboord-havenhoofdje aan; zoo hoog mogelijk blijven, want de stroom zet ons nogal weg. Vlak bij den kop van het hoofdje de nok weg en een

hooge gei in het zeil. Prachtig, we loopen al uit; stuurboordroer, dan in den wind opdraaien en we liggen langs de kade. Een behulpzame havenmeester neemt het voorlandvast aan. „Een beetje afzakken maar, dan kun je net in den hoek, meneer. En je blijft juist in den wind, want er zijn zeker wel zeilen te drogen. Ik zag jullie al een heele tijd bezig buiten, maar we dachten, dat Brouwershaven de klandizie zou krijgen.” Menschen van het water letten altijd op elkaar, dat blijkt ook hier weer. Tien minuten later zit die havenmeester bij ons in den stuurkuip met een kop thee en een sigaar, terwijl de fok lekker droog waait in den middagwind. Onze eerste indruk van Goeree laat niets te wenschen over.

Den volgenden morgen halen we met eenige moeite de fietsen uit het vooronder en dan kan onze eerste tocht over het onbekende land beginnen. Langs een puiken grindweg rijden we naar het Noorden met een kostelijk uitzicht op juin- en tarwefeld, waarachter de stompe toren van de stad Goedereede zich massaal verheft. Maar wat zijn hier een massa bloemen! Overal staan de wegbermen stampvol met wilde peen, die een weelde van witte schermen vertoont tusschen het groenige geel van rijkelijk bloeiende pastinaak. Echte planten uit het rivierenland, die hier op en top thuishooren; maar zoo-veel peen als langs dat Goereesche weggetje zagen we nog nooit. En natuurlijk alle schermen met het traditioneele donkere middenbloempje. Dat mist nooit; maar waar dat donker-purperen bloempje in het centrum van zoo'n wit peenscherm wel voor mag dienen of wat mogelijk de oorzaak van zijn ontstaan is, dat zijn zaken, die je in geen enkel boek over plantkunde vermeld vindt.

Velen merkten het verschijnsel op, maar niemand vond het belangrijk genoeg om er eens een dieper onderzoek naar in te stellen.

Bij een grindhoop voor weg-onderhoud hebben peen noch pastinaak het kunnen bolwerken, maar daarvoor in de plaats is een groote pol hel-geel met oranje vlas-bekjes gekomen, die over de gladde keisteentjes is gegroeid. En tien meter verderop is de wegberm plotseling een natuurlijk margrietentuintje. Kostelijk! Wat een land! Hier kunnen niet anders dan zonnige mensen wonen, dat blijkt ook al uit de tuinen rond de boerderijen. Er staan meer bloemen dan in welke streek van ons land ook. Vooral aan de stokrozen hebben de mensen hier hun harten verpand. Die staan zelfs bij de kleinste rose of wit gekalkte arbeiderswoninkjes, afgewisseld met dahlia's, zonnebloemen, duizendschoonen en meer van die heerlijkheden. Eindelijk blijven we bij een overweldigend mooien boerentuin staan, en dan komt er al gauw een gezellig oud moedertje naar ons toe. We zeggen, hoe schoon we haar hof wel vinden en dan is het simpele antwoord: „Jae, wiele zië dat zoo niet meer omda' et er aoltied is.” En wanneer ze hoort, dat we haar eiland nog heelemaal nooit eerder gezien hebben, noodigt ze ons meteen binnen. „Komt er toch pasjes in, minse, want achter 't huus ha' me nog veel meer voor juule te ziël” We komen er in, loopen door den kleinen boomgaard, waar onder een forschen appelaar een paar ragfijne kantten mutsen te bleeken liggen, en komen dan via een peeën-akkertje bij „de kars”. Dat is de Oost-Indische kers, die hier aan den binnenduinkant nogal veel geteeld wordt om het zaad, dat van den zandigen grond eenvoudig te verzamelen is. Wat een kleuren! En dan die

omlijsting van donkergroene Oostenrijksche dennen; het kan niet mooier. Ze is zelf ook wel ingenomen met het karsveldje en zoo terloops hooren we, dat dit de trots van „den ouwen Pol”, haar man, is. We krijgen het heele gedoe van A tot Z te zien en dan wordt ons de weg gewezen naar de hoeve Zeezicht. Daar willen we naar toe, want we hebben ons voorgenomen, er dwars door het duin naar de zee te trekken. Het moet daar in de laatste eeuwen vreemd toegegaan zijn aan het noorderstrand van Goeree. Want wel knaagt de zee voortdurend aan den naar buiten stekenden kop van het eiland, maar hier wijkt de kust een heel eind terug; er is een soort luwte in den stroom ontstaan en het gevolg is, dat de zee er groote hoeveelheden zand heeft afgezet. Toen Zeezicht in 1672 gebouwd werd, was de naam werkelijk goed gekozen, en met haar „plantagie” van hoog opgaand geboomte diende de boerderij jarenlang als baken voor de zeevarenden. Maar men had buiten de zandaanvoerende zee gerekend. Met den dag kwam het huis verder van het water te liggen, ja er ontstonden zelfs nieuwe duinen tusschen het strand en de hoeve, zoodat het in 1755 noodig bleek, nog eens een nieuwe plantage te maken verder zeewaarts.

We rijden dus door over het zonnige wegje, dat verderop aan één kant door hakhout begrensd wordt en tusschen slotte kunnen we niet meer fietsen. We staan voor een boerenhek en daarachter begint een rulle zandweg. Boven ons iepenkruinen, en links, verscholen in het groen, de gezochte hoeve. We gaan vragen, of de fietsen er een tijdje mogen staan en worden bij die gelegenheid maar meteen op de koffie genoodigd. Dat is me nog eens een ontvangst in een vreemd land! We komen over van

alles en nog wat aan de praat, waarbij de bewoners verbaasd goed met de historie van hun land op de hoogte blijken te zijn. We krijgen verhalen van oude inpolderingen en over vroegere toestanden, en dat alles in den leutigen, Goereeschen trant. Want het zijn een paar grapjassen, die boeren van Zeezicht. Dat merken we, wanneer we eindelijk het duin in zullen gaan; het hek is dicht en dat moet het blijven ook. Daarom hebben ze er op geschilderd: „Hek sluiten, of je blijft er buiten”. Dat klopt precies met wat de oude geschiedschrijver Van Dam over het volk van dit aloude West-Voorne zegt. Hij schrijft: „De Boeren zijn seer vroolijk; droncken zijnde, leggen zij den Hoedt op haar Knyen, en singen een lustig Deuntje; sij weten weinigh van vloecken ofte questie te maken; alles gaet seer vredelijk toe.” Alleen hebben wij op Goeree geen enkelen dronken boer kunnen ontmoeten!

Maar nu over die duinen voor Zeezicht. We schrikken even bij het hooren, dat er een waterleidingbedrijf vlak in de buurt is. Maar die waterleiding blijkt ook al op z'n Goereesch te werken, dat wil zeggen ze mergelt het duin niet tot den laatsten droppel uit, doch spaart veel. En zoo komt het dan, dat we al spoedig genieten van de overdadige vegetatie in een kleine natte pan. Alles wat je in zoo'n dalletje maar wenschen kunt, is er te vinden, goudgeel penningkruid, stralend witte parnassia, wintergroen met zijn wasachtige stengels, oogentroost, brunel met helderpaarse lipbloemen buiten donkere knoppenzuiltjes, walstroo, zachtgeurende watermunt, die de lucht doortrokken heeft van zijn aroma, en tenslotte heerlijke wilde orchideeën. Moeras-wespenorchissen, groote bloemen, wit met diep paarsbruin en geel, aan

lange, losse trossen. Dit alles staat er nog.... bij gedoogen van de waterleiding. Maar wanneer het noodig zal worden, meer vocht aan de duinen te onttrekken, gaat het grootste deel van die vochtminnende bloemen er onherroepelijk aan. Laten we er maar het allerbeste van hopen!

Het landschap van de buitenste duinrichels doet opvallend sterk denken aan de Muy op Texel, alleen het groote meer ontbreekt hier. Maar verder is het net zoo'n lange ingesloten strandvlakte, en de duindorens van hier doen geen haartje onder voor hun noordelijker collega's; er is bijna niet door te komen. En dauwbramen met hun witte bloesems schijnen er alleen maar te zijn om de passage nog een ietsje moeilijker te maken. We zoeken zoo goed en zoo kwaad dat lukt openingen in het plantendek en werkelijk, na veel geploeter komen we op de buitenste heuvels, op den zeereep. Daar staan de dorens niet zoo dicht aaneengesloten, er is nog plaats voor vele andere gewassen. Die hebben hier niet lang op zich laten wachten; helm en zandhaver staan er volop. En er zijn plaatsen met een soort reïncultuur van blauwe zeedistels; stekelvelden, tien maal erger dan de warrigste doornboschjes, maar ongekend mooi met honderden blauwe bloempakjes op gepunte grijze schotels, die fijn harmonieeren met het blondgele zand der jeugdige duintjes. Hier ook is het domein van de groote, ruwharige havikskruiden, welke vaak meer op distels lijken met extra groote paardebloemen aan hun stengels. Terwijl we zoo wat rondtollen in deze verlaten zandwoestenij, vinden we er ineens een paar eigenaardige planten. Op het eerste gezicht doen ze wat den bouw betreft wel even denken aan de sierplantjes met roode

bloemen, die op het oogenblik nogal in de mode zijn, de crassula's met hun kleine stijve blaadjes. Met een beetje goeden wil zou je deze planten ook nog wel voor erg forsche zeepostelein kunnen verslijten, alleen klopt de bovenbouw dan weer niet, want die ziet er uit als een kleine parasol. Maar staan we eenmaal vlak voor die eigenaardige planten, dan is het zoo klaar als een klontje, dat ze bij de wolfsmelk-familie hooren. Eigenlijke bloemen zijn hier niet te vinden, maar er hangen leuke geelachtige bolletjes boven kleine schutbladeren; en uit die bolletjes steken hier en daar meeldraden of stampers. Ingewikkelde dingen, die wolfsmelkbloemen! Bij nadere beschouwing blijken de bladeren nogal dik en hard te zijn, en ze staan heel dicht boven elkander. Dat is natuurlijk om den uitdrogenden ziltten zeewind zoo goed mogelijk te weerstaan; het vocht, dat de planten eenmaal verzameld hebben, moeten ze lang kunnen vasthouden. Ze krijgen vermoedelijk heel wat meer uiterst kleine zoutwaterdruppeltjes te verwerken dan zoet regenwater. Maar de zee-wolfsmelk (want die hebben we hier gevonden) schikt zich best in het harde woestijnleven; we vinden nog tientallen planten en allemaal staan ze er even florissant bij. Tot ver op het strand is dat heele plantengedoe nog te vinden, en dat kan hier ook makkelijk, want als je niet zoo duidelijk den Voornschen wal aan de overzijde van het Goereesche Gat zag, zou je kunnen denken op Noordvaarder, Vliehors of Onrust verzeild geraakt te zijn. Wat een strandvlakte! Even naar zee loopen is een heele wandeling. Maar wat is dat daar nu in de verte? Een kudde schapen? Het lijkt wel zoo, doch wanneer de dieren wat dichterbij komen, zien we ineens, dat het allemaal koeien zijn, die hier grazen

op het breede, begroeide strand; een jongen houdt de kudde zoo'n beetje bij elkaar.

Via die koeien en een smal wegje door zandige duinweiden komen we laat in den middag weer op Zeezicht aanzetten, en wanneer we aan boord tenslotte ons potje voor elkaar hebben, is de zon al bedenkelijk ver naar de golvende lijn der duintoppen gezakt.

Den tweeden dag moeten we eens naar de duinen en het strand van het Zuidwesten, naar „de Punt” zooals de eilandbewoners het daar noemen. De wind is uitgeschooten en we hebben een heelen trap langs den Oudeland-schen weg, waar het ons opvalt hoe er telkens vrij hoge grondwallen tusschen de verschillende akkertjes liggen. Maar vee is hier niet te vinden en dus zullen die wallen niet dezelfde beteekenis hebben als bijvoorbeeld de Texelsche tuuntjes. We steken ons licht eens op bij een boer en krijgen dan te hooren, hoe er soms maandenlang gewerkt is om die stukken grond af te zanden en de betere kwaliteit grond aan de oppervlakte te brengen. Want onder het zand zit bijna overal mooie vruchtbare klei. En van het waardelooze zand zijn onwillekeurig die wallen opgeworpen.

Waar we links naast den weg den zwaren zeedijk krijgen, klimmen we even naar boven. Een prachtig uitzicht over het water hebben we hier; links ligt een kleine polder, „Preekhil”, en rechts achter twee lange havendammen zijn de duinen. Aan dat poldertje zit weer een heel stuk historie vast. Vroeger heeft daar op een klein heuveltje een kapel gestaan en vandaar nu nog den naam van het stuk land. Hil beteekent op dit oogenblik in het Goereesch

nog „werf“, een iets hooger gedeelte dus. Preekhil nu is tot in het begin der zestiende eeuw een bedevaartplaats geweest. Speciaal voor op het eiland gestrande zeelieden, die er na hun redding heen trokken, wat voor het laatst gebeurd moet zijn toen Dirk van der Meere met zijn volk in 1524 de kapel bezocht. Zoo staat het in de boeken over dit bijna vergeten landje.

Via het peuterige hilhaventje komen we aan de plaats, waar duinen en dijk het werk van elkander overnemen. Dat is een merkwaardig plekje. Er staan prachtige kruisdistels, zusjes van de blauwe zeedistels en net als zij ware speldenkussens; maar dan met de punten naar buiten. Intusschen zijn het echt planten, die haar verspreidingsgebied langs de groote rivieren hebben, precies als peen, pastinaak, agrimonie en nog vele andere. Een paar honderd meter verder staan er ineens allemaal rasechte zee-kanTERS, de blauwe distel als haantje de voorste. Aardig, dat menggebied van twee feitelijk geheel verschillende plantengroepen, en vooral merkwaardig omdat het over zoo'n kleinen afstand te zien is! Het is hier aan het eind van dien dijk trouwens toch de moeite waard wat de vegetatie betreft, want er is niet zoo maar recht toe, recht aan een overgang van kunstmatige in natuurlijke zeeuwing. Neen, van den dijk af maken de duinen nog weer een wijde bocht landwaarts, en binnen die bocht ligt een groote, grazig-groene vlakte, hier en daar met een plas of een kronkelende kreek en gesierd met groote paarse patronen als een reusachtig tapijt. Dat is het schor van De Punt! Het schor, waar stellig alle mogelijke zoutplanten te vinden zullen zijn. De duinen laten we voorloopig maar even schieten, eerst moeten we deze baai in, die de zee zelf heeft gevuld met voedzame klei. En nu

zich daarop planten gevestigd hebben, wordt er natuurlijk bij iederen springvloed weer een nieuw sliblaagje keurig vastgehouden.

Eerst gaan we op die paarse vlekken af; zoo'n felle tint trekt het meest, dat geldt evengoed voor menschen als insecten. Het staat er letterlijk propvol lamsooren, mooie planten met stijve, grijsgroene bladeren en stengels vol lila bloemen! Puike slibvangers, en mooie bloemen voor winterbouquetten. Dit laatste omdat ze dezelfde eigenschappen hebben als stroobloemen. Doch ze hebben nog meer: veel honing, die door allerlei wilde bijen en vlinders weggehaald wordt. Maar wat we verwachten zouden, een rijtje bijenkasten aan den rand van het schor, dat is hier niet te vinden. Want de lamsoor-honing moet lang niet zoo lekker zijn als het product, dat de bijen uit de heide of van de linden halen; en op den bloeikalender van Van Rhijn staan er achter de lamsoor geen buitensporig hooge waardeeringscijfers, wat voor de imkers natuurlijk den doorslag geeft.

In de ondiepe plasjes en langs de kreeken, die om onverklaarbare redenen niet volgegroeid zijn, staan vele bosjes rood aangelooopen planten, die uit niet anders dan vreemd gelede stengels schijnen te bestaan; net cactussen. In wezen verschilt het leven van deze zeekraal ook niet veel van dat der echte cactussen, want precies als zij moeten ook deze plantjes woekeren met het zoete water. Trouwens, welke bewoonster van dit zoute kleiland moet dat niet? Allemaal hebben ze zoo haar speciale inrichtingen om vast te houden, wat ze hebben. De lamsooren bereiken hun doel met een beschermend laagje over de bladeren, en de zeekralen vonden de juiste oplossing in een zoo gering mogelijk bladoppervlak. Vandaar, dat

de rolronde bladeren stengels lijken en dat het een heel dwaas gezicht is, zoo maar tusschen die geledingen wat gele meeldraden naar buiten te zien steken, samen met pieterig kleine stampertjes. Wanneer je het geval zoo ziet, zou je niet zeggen, dat het in de familie is van spinazie, suikerbiet en melde! Ja, van spinazie toch eigenlijk wel, al lijkt het er ook niet veel op, want de menschen uit deze streken plukken de jonge plantjes en maken ze als de bekende bladgroente klaar. Heel smakelijk. En pas hoorde ik, dat er in Rotterdam winkels zijn, die in den zomer zeekraal verkoopen.

We hebben het nu zoo over die familie van bieten en melde's, wel, die is op het schor rijkelijk vertegenwoordigd. De kleine roode plantjes, die vlak over den bodem kruipen en die wel wat op fijne zeekraal lijken, hooren er ook al bij; klein schorrenkruid. En daar verderop, die grijze rand tegen het hooge, steile randje van een kreek, is ook van dezelfde komaf. We loopen erdoor en krijgen in een minimum van tijd gele schoenen van het vele stuifmeel, dat deze planten ons meegeven. Officieel heeten ze obione, wat ik nogal erg onbenullig vind klinken; net of er geen goede volksnaam zou bestaan voor planten, die in een typisch terrein als het schor zóóveel voorkomen. De Schellingers noemen ze „schapen-tongetjes“ en dat is 100 % raak, wanneer je maar even naar de bladeren kijkt.

In het water van de bochtige kleisluit is leven en beweging genoeg. Er scharrelen garnalen en steurkrabben over den bodem, maar we zien feitelijk alleen hun schaduwen maar; de dieren zelf zijn doorzichtig als spoken. Verder zijn er scholen van kleine vischjes, zeegrondeltjes, en over den slikkigen bodem loopen strandkrabben dwars

weg. Maar dat zijn rekels, die aldoor op de onschuldige garnalen loeren, en wanneer ze hun rugschild zoo half onder het slib gegraven hebben, zijn ze bijna niet te onderscheiden dank zij de grillige donkere teekeningen op dien rug. Wee het garnaaltje, dat dan tusschen de steeds geopende scharen terechtkomt!

Helaas hebben we geen tijd meer om eens rustig die garnalenvangerij der krabben te gaan bekijken. Zoiets kan allicht enkele uren in beslag nemen. En daarom trekken we verder naar den rand van dit jongste land, dat in wezen nog niet eens heelemaal land is. We komen langs een groote, viltig grijze plek, die samengesteld is uit een soort wit wortelenloof, maar dan veel sierlijker; dat zijn de bladeren van den zee-alsem. Even een stukje tusschen je vingertoppen fijnwrijven en ruiken; wie eenmaal dat kruidige luchtje van de zeealsem geroken heeft, vergeet het nooit meer. Maar bij het ruiken moeten we het laten, want voor de consumptie kon die mooie grijze plant wel eens minder geschikt zijn. Trouwens, aan méér leden van de alsemfamilie is een steekje los. We hoeven maar te denken aan het gevaarlijke absinth-extract. Dat wordt ook uit een alsemsoort bereid. Neen, dan zijn al die kleine lila bloemen links heel wat onschuldiger. Ze zitten tusschen dikke blaadjes en dat vinden we al niet eens meer vreemd, hier bij al die typisch-gebouwde planten. Maar wat wèl de moeite van het overdenken waard lijkt, is, dat de meeste bloemen hier op de zilte gronden paars of lila zijn, zoo ongeveer in de tint van deze zilte schijnspurrie. Daar is stellig een reden voor, doch die vinden we nergens.

Maar wat is dat nu, daar vooruit? Het plantendek houdt er plotseling op en er achter ligt een groote, zilverige

slikvlakte zonder een enkel groen sprietje. Even kijken. Met een typisch loodrecht kantje houdt het schor ineens op; of die planten dus ook veel meer klei vasthouden en het land veel sterker ophoogen dan het kale slik! Aan dat steile kantje heeft het schor overigens zijn naam te danken, want schor is een oud woord voor steil en dat slaat natuurlijk op dien buitenrand.

Vroeger moeten Flakkee en Goeree (toen nog West-Voorne geheeten) voor het overgrootste deel uit dergelijke schorren en slikken bestaan hebben, en het is vrijwel zeker, dat de eerste bewoners op of bij grootte vlucht-heuvels woonden. Daar is nu niet veel meer van over, maar ten Oosten van het Ouddorpsche haventje ligt er toch nog een heuvel in het polderland, die op het oog-blik Blauwe Steen genoemd wordt, vroeger Spreeuwenstein heette, een kasteel droeg en volgens de meesten opgevat moet worden als het restant van zoo'n oerouden vluchtberg. Tot vrij laat in de historie hebben Goeree en Flakkee uit vele verschillende eilandjes bestaan en de belangrijkste eerste bedijkingen dateeren meest uit de vijftiende eeuw. Flakkee bestond bijvoorbeeld uit Dirksland, Herkingen, Grijsoord, Middelharnis en Sommeldijk, en die aparte eilanden werden respectievelijk voor het eerst bedijkt in 1416, 1420, 1438, 1465 en 1483. Goeree en Flakkee hebben voorts nog tot in de tweede helft van de 18de eeuw volkomen los van elkan-der gelegen. Tot 1751 was er alleen maar verbinding mogelijk bij laagwater over de drooggevallede slikken, waardoor nog twee geulen liepen, de Scharrezee en de Hals. Bij hoogwater was die Hals zelfs wel bevaarbaar! De toestand was dus verre van ideaal, vooral omdat de tocht over de slikken en platen lang niet zonder gevaar

was. Doch er slibde meer en meer klei aan en eindelijk, in 1751, was het doenlijk, een verbindingsdam te maken. Maar de Zuid-Hollander is van nature een zuinig mensch en dies werd de dam net niet hoog genoeg gemaakt om boven alle getijden uit te steken. Dat gebeurde pas in 1780 en toen was er niet alleen een degelijke verbinding, maar ook kon links en rechts van den dam al spoedig met inpolderen begonnen worden.

Zoo merken we steeds weer aan de historie van dit land, dat de menschen er geslachten na elkaar hebben moeten vechten voor het behoud van hun grond. Maar ze hebben overwonnen, en nu de grootste zwarigheden achter den rug zijn, rusten de Goereeërs nog niet op hun lauweren, doch wèl hebben ze in hun volkskarakter den zonnigen, blijden trek van voldoening over wat hun volk gepresteerd heeft. Dat kan ook moeilijk anders in een heerlijk land als het hunne!